CHATGPT TALABALARNING ENG YAQIN YORDAMCHISIMI YOKI "DANGASALIK" OMILIMI

Chirchiq davlat pedagogika universiteti
O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi 1-bosqich talabalari
Qo'chqarova Mashhura Azamat qizi
Xushvaqtova Gulsanam Abdimurat qizi
Yusufjonova Sevinchxon Alisherovna
Tuychiyev Shahzod Norqizil o'g'li
Psixologiya kafedrasi o'qituvchisi
Tojiboyev Marat Normadovich

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalarining, xususan 'ChatGPT'ning o'rni tahlil qilinadi. Unda 'ChatGPT'ning talabalar uchun qulay yordamchi vosita sifatidagi ijobiy jihatlari — tezkor ma'lumot berish, murakkab mavzularni sodda tushuntirish, yozma ishlarni tayyorlashda ko'maklashishi yoritilgan. Shu bilan birga, undan noto'g'ri foydalanish natijasida yuzaga keladigan dangasalik, mustaqil fikrlashning susayishi kabi salbiy jihatlar ham ochib berilgan. Maqolada ushbu vositadan samarali va oqilona foydalanish zarurligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: ChatGPT, sun'iy intellekt, ta'lim, talaba, yordamchi vosita, dangasalik omili, mustaqil fikrlash, zamonaviy texnologiya, bilim olish, o'rganish jarayoni.

ANNOTATION This article analyzes the role of artificial intelligence technologies, particularly ChatGPT, in the modern educational process. It highlights the positive aspects of ChatGPT as a helpful tool for students, such as providing quick access to information, simplifying complex topics, and assisting in writing tasks. At the same time, it addresses the negative consequences of its misuse, including increased laziness and a decline in independent thinking skills. The article emphasizes the importance of using this tool effectively and responsibly.

Keywords: ChatGPT, artificial intelligence, education, student, supportive tool, laziness factor, independent thinking, modern technology, knowledge acquisition, learning process.

АННОТАЦИЯ В данной статье анализируется роль технологий искусственного интеллекта, в частности ChatGPT, в современном образовательном процессе. Рассматриваются положительные стороны ChatGPT как удобного помощника для студентов, такие как быстрое предоставление информации, упрощённое объяснение сложных тем и помощь в подготовке письменных работ. В то же время раскрываются и отрицательные аспекты его использования, включая формирование ленивости и снижение уровня самостоятельного мышления. В статье подчёркивается необходимость эффективного и разумного использования данного инструмента.

Ключевые слова: ChatGPT, искусственный интеллект, образование, студент, вспомогательный инструмент, фактор ленивости, самостоятельное мышление, современные технологии, получение знаний, процесс обучения.

Zamonaviy texnologiyalar asrida ta'lim jarayoni ham tubdan o'zgarib bormoqda. Ayniqsa, sun'iy intellekt asosida yaratilgan dasturlar talabalarning kundalik o'qish faoliyatiga kirib keldi. Shunday vositalardan biri — ChatGPT bo'lib, u qisqa vaqt ichida talabalar orasida keng

ommalashdi. Kimdir uni eng yaqin yordamchi deb bilsa, yana kimdir uni dangasalikka olib boruvchi vosita sifatida baholaydi. Xo‘sh, aslida qaysi fikr to‘g‘ri?

Avvalo, ChatGPTning ijobiy tomonlarini ko‘rib chiqish lozim. Bu vosita talabalarga turli fanlar bo‘yicha tezkor va tushunarli ma’lumot beradi. Murakkab mavzularni oddiy tilda izohlab berishi, uni ayniqsa o‘rganish jarayonida muhim yordamchiga aylantiradi. Masalan, adabiyot, tarix yoki tilshunoslik kabi fanlarda talaba ma’lum bir mavzuni tushunmay qolsa, ChatGPT orqali uni qayta tushuntirib olish imkoniga ega bo‘ladi. Bu esa o‘zlashtirish darajasini oshiradi. Bundan tashqari, ChatGPT yozma ishlar — insho, referat, maqola tayyorlashda ham katta yordam beradi. U nafaqat matn yozib beradi, balki uni qanday tuzish, qanday boshlash va qanday xulosa qilish kerakligi haqida ham yo‘l-yo‘riq ko‘rsatadi. Bu esa talabaning yozma nutqini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, grammatik xatolarni tuzatish, tarjima qilish, turli uslublarda matn yaratish kabi imkoniyatlar ham mavjud.

ChatGPT talaba uchun shunchaki qidiruv tizimi emas, u 24/7 ishlaydigan interaktiv muloqotchi. Uning foydali jihatlari yaqqol ko‘zga tashlanadi: Murakkab mavzularni soddalashtirish: Kvanta fizikasidan tortib, iqtisodiy nazariyalargacha bo‘lgan qiyin mavzularni "besh yoshli bolaga tushuntirgandek" sodda qilib berishi mumkin. Vaqtni tejash: Adabiyotlar ro‘yxatini shakllantirish, matnni tahrirlash yoki kod yozishdagi xatolarni topishda u beqiyos tezlikka ega. G‘oyalar generatori: Insho yoki loyiha uchun "oq qog‘oz qo‘rquvi"ni yengishda, yangi g‘oyalar berishda ChatGPT zo‘r maslahatchi.

ChatGPT yana bir muhim jihat — vaqtni tejashga yordam beradi. Talaba uzoq vaqt kitob titkilab o‘tirish o‘rniga, kerakli ma’lumotni qisqa fursatda topa oladi. Bu esa ayniqsa imtihonlar oldidan yoki topshiriqlar ko‘p bo‘lgan paytlarda juda qulaydir. Shuningdek, u mustaqil o‘rganish ko‘nikmasini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Talaba o‘zi qiziqqan savollarni berib, qo‘shimcha bilimlar olishi mumkin. Ammo har qanday qulaylikning salbiy tomoni ham bo‘ladi. ChatGPTdan noto‘g‘ri foydalanish talabaning dangasaligini kuchaytirishi mumkin. Agar talaba barcha topshiriqlarni o‘zi bajarmasdan, tayyor holda ko‘chirib olsa, u bilim emas, faqat natija ortidan quvayotgan bo‘ladi. Bu esa uning mustaqil fikrlash qobiliyatini susaytiradi. Eng xavflisi, talaba mavzuni chuqur tushunmay qoladi.

"Dangasalik" omili: Tuzoq qayerda? Biroq, tanganing ikkinchi tomoni ham bor. Agar talaba ChatGPT’dan faqat tayyor javob olish uchun foydalansa, u quyidagi muammolarga duch keladi: Kritik fikrlashning so‘nishi: Tayyor inshoni nusxalash talabani tahlil qilish, xulosa chiqarish va o‘z uslubini yaratish qobiliyatidan mahrum qiladi. Faktik xatolar (Gallyutsinatsiyalar): ChatGPT ba’zan o‘ta ishonchli ohangda mutlaqo noto‘g‘ri ma’lumotlarni berishi mumkin. Tekshirmasdan foydalanish talabaning bilim darajasiga putur yetkazadi. Akademik halollikning yo‘qolishi: O‘zgalar (yoki robot) mehnatini o‘ziniki qilib ko‘rsatish nafaqat axloqiy, balki professional o‘sishni ham to‘xtatib qo‘yadi.

Shuningdek, ChatGPTga haddan tashqari bog‘lanib qolish ham muammoga aylanishi mumkin. Talaba har bir savolga mustaqil javob izlash o‘rniga, darhol sun’iy intellektga murojaat qiladi. Natijada izlanish, tahlil qilish, solishtirish kabi muhim ko‘nikmalar rivojlanmay qoladi. Bu esa kelajakda katta muammolarga olib kelishi mumkin, chunki haqiqiy hayotda har doim ham tayyor javob bo‘lavermaydi. Yana bir jihat — berilgan ma’lumotni tanqidiy baholash masalasi. ChatGPT har doim ham mutlaq to‘g‘ri javob bermasligi mumkin. Agar talaba berilgan ma’lumotni tekshirmasdan qabul qilsa, noto‘g‘ri bilimlarga ega bo‘lib qolishi ehtimoli bor. Shuning uchun har qanday ma’lumotni boshqa manbalar bilan solishtirish muhimdir.

Xulosa qilib aytganda, ChatGPT — bu ikki qirrali vosita. U to‘g‘ri foydalanilganda talabaning eng yaqin yordamchisiga aylanadi: bilim beradi, yo‘l ko‘rsatadi, vaqtni tejaydi. Ammo noto‘g‘ri ishlatilganda u dangasalikni kuchaytirib, bilim olish jarayoniga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Shuning uchun eng muhim narsa — muvozanatni saqlashdir. Talaba ChatGPT’dan yordamchi sifatida foydalanishi, lekin asosiy e’tiborni o‘zining izlanishi, fikrlashi va mehnatiga qaratishi lozim. Faqat shundagina bu vosita haqiqiy foyda keltiradi va ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Sun’iy intellekt texnologiyalarini rivojlantirish to‘g‘risida”gi qarori. – Toshkent, 2021.
2. O‘zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi materiallari. – Toshkent, 2022.
3. Sh. Mirziyoyev. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2021.
4. A. Abduqodirov. Ta’limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
5. N. Jo‘rayev. Pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: O‘qituvchi, 2019.